

Fundusze unijne 2007-2013 dla polskich przedsiębiorców

GDZIE SZUKAĆ PIENIĘDZY

Od nowego roku również mali przedsiębiorcy będą mogli uzyskać bezzwrotne dotacje z nowych programów pomocowych Unii Europejskiej. Będą one wspierać przede wszystkim przedsięwzięcia innowacyjne, w tym także rozwój firm na starcie. Poziom pomocy finansowej może wynosić maksymalnie 70 proc. wartości inwestycji.

ANNA WARDZIAK

Z jakich nowych programów będą mogły skorzystać firmy? Największy, a zarazem skierowany bezpośrednio do przedsiębiorców i tzw. instytucji otoczenia biznesu jest Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) z całkowitym budżetem w wysokości 9,7 mld euro, w tym 8,3 mld euro ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Cel główny tego programu sformułowano jako: „rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa”. Przedsiębiorców zainteresuje pewnie dziewięć działań Programu, za których wdrożenie będzie odpowiadała Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), w ramach czterech osi priorytetowych: **1.** Badania i rozwój nowoczesnych technologii; **3.** Kapitał dla innowacji; **4.** Inwestycja w innowacyjne przedsięwzięcia; **5.** Dyfuzja innowacji. Budżet tych działań to 2,6 mld euro, z czego 2,2 mld euro pochodzi ze środków EFRR, a 0,4 mld euro z budżetu państwa.

Drugim ważnym programem będzie Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) z budżetem blisko 11,5 mld euro, w tym środki EFRR w wysokości ponad 9,7 mld euro. Głównym celem programu jest wzrost zatrudnienia i spójności społecznej. Dla przedsiębiorców interesujące będą dwa działania w ramach priorytetu

MIKROPRZEDSIĘBIORSTWO

Przedsiębiorstwo, które w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- zatrudniało średniorocznie mniej niż 10 pracowników,
- osiągnęło roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w PLN 2 mln EUR, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w PLN 2 mln EUR;
- spełnia ponadto kryterium niezależności, tzn. inne przedsiębiorstwa, których nie obejmuje powyższa definicja, Skarb Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego nie mogą w nim posiadać: 25% i więcej wkładów, udziałów lub akcji, prawa do 25% i więcej udziałów w zysku, 25% i więcej głosów w zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu akcjonariuszy.

Definicja obowiązująca od 1 stycznia 2005 r. (zgodna z rozporządzeniem KE 70/2001 zm. przez rozporządzenie 364/2004)

II „Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw”, które będzie wdrażać Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Ich celem jest podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez zwiększenie inwestowa-

nia w kapitał ludzki firm oraz poprawa jakości i dostępu do usług wspierających rozwój przedsiębiorczości. Budżet PARP na te działania wynosi 672 mln euro.

Spore możliwości dla mniejszych przedsiębiorców kryją się w 16 regionalnych programach operacyjnych (RPO) z łącznym budżetem blisko 20,5 mld euro. Innym programem, wspierającym m.in. firmy, jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Można również starać się o dotacje unijne na przedsięwzięcia związane z dostosowaniem firmy do wymogów ochrony środowiska, temu celowi mają służyć fundusze z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ).

Przedsiębiorcy z pięciu województw: podlaskiego, warmińsko-mazurskiego, świętokrzyskiego, lubelskiego i podkarpackiego mogą starać się też o dotacje z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW); jego celem jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego ściany wschodniej.

● CO DLA MIKROPRZEDSIĘBIORCÓW?

Nowy okres programowania to nowa szansa na uzyskanie wsparcia dla sektora mikroprzedsiębiorstw, na którym w tym artykule głównie się skupimy. Fundusze Unii Europejskiej na lata 2007-2013 zostały tak rozpisane, że działania tego samego typu mogą być dotowane z różnych programów. Dotacje inwesty-

cyjne dla firm można uzyskać zarówno z PO IG, jak i programów regionalnych (RPO). W ramach PO IG wspierana ma być jednak innowacyjność na poziomie krajowym i/lub międzynarodowym. Wygląda więc na to, że będzie to czynnik eliminujący mniejsze przedsiębiorstwa z walki o fundusze w tym programie. Dla nich szansa na uzyskanie pieniędzy na innowacje istnieje głównie w RPO.

Na rozwój mikroprzedsiębiorstw pieniądze przewidziano w poszczególnych RPO, ale także w PROW (uzależnione jest to od miejsca prowadzenia firmy; drugi dotyczy firm tworzonych czy funkcjonujących na wsi czy w małych miasteczkach). Z możliwości ubiegania się o dofinansowanie w ramach RPO wyłączone są mikroprzedsiębiorstwa uprawnione do dofinansowania w ramach PROW.

W ramach RPO zaprojektowano m.in. takie działania, jak: bezpośrednie wsparcie finansowe na inwestycje przedsiębiorstw, wsparcie powstawania nowych firm, wsparcie udziału w targach, wystawach oraz misjach krajowych i zagranicznych, a także wsparcie instytucji otoczenia biznesu. Koordynujące te programy Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pierwotnie sugerowało, aby udział środków na szeroko rozumianą przedsiębiorczość (firmy, instytucje otoczenia biznesu, publiczną infrastrukturę dla przedsiębiorców) w regionach sięgał 40 proc. Jednak nie ma województw, które taki pułap przyjęły jako obowiązujący. Zarządy województw alokowały w sferę produkcyjną średnio 26 proc. środków (patrz tabela na s. 59). W programach zarządzanych przez władze wojewódzkie (samorządy) wspierane będą przedsięwzięcia związane z zastosowaniem nowoczesnych technologii w przedsiębiorstwie, nastawione na wykorzystanie informatyki w procesie gospodarczym przedsiębiorstwa.

Pozyskanie funduszy unijnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej jest możliwe poprzez aplikowanie do PO Kapitał Ludzki. Przewiduje to priorytet VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”. Poddziałania tego priorytetu skierowane są na wsparcie i promocję samozatrudnienia, a także aktywizację zawodową bezrobotnych. RPO w poszczególnych województwach także przewidują możliwość dotowania zatrudnienia poprzez stymulowanie powstawania nowych oraz rozwój istniejących mikroprzedsiębiorstw.

• KIEDY STARTUJĄ RPO?

W przeciwieństwie do dotychczasowych doświadczeń z programami unij-

nymi, firmy, które zdecydują się na aplikowanie o pieniądze z RPO, nie będą współpracowały z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (w tym zakresie nastąpi pełna regionalizacja). Każdy urząd marszałkowski samodzielnie opracowuje procedury wyboru projektów w konkursach. Konkursy będzie rozpisował albo sam urząd, albo jednostka do tego powołana lub wybrana w przetargu.

Przy ustalaniu priorytetów w RPO władze poszczególnych województw miały pełną autonomię. Oczywiście wszystkie działania samorządów musiały być zatwierdzone przez przedstawicieli Komisji Europejskiej. Niestety, konsultacje ruszyły z kilkumiesięcznym opóźnieniem.

Rozpisanie konkursów w regionalnych programach operacyjnych należy spodziewać się najwcześniej w I kwartale 2008 roku. Do tego czasu samorządy wojewódzkie muszą skończyć opracowywanie dokumentów, wytycznych oraz zasad oceny wniosków w konkur-

sach. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego nie podpisało też dotąd tzw. kontraktów wojewódzkich, które są podstawą do składania przez regiony wniosków o tzw. dotację rozwojową na dofinansowanie RPO i wypłaty tej dotacji. Ale zdaniem minister rozwoju regionalnego Elżbiety Bieńkowskiej nie blokuje to ogłaszania konkursów i uruchamiania wymaganych procedur aplikacyjnych.

Każdy region inaczej określił moment rozpoczęcia naboru wniosków o dotacje dla firm. Różna ma być też liczba konkursów (patrz ramka s. 58).

• ILE PIENIĘDZY MOŻNA UZYSKAĆ?

Ponad 20 mld euro stanowi całkowity budżet wojewódzkich programów operacyjnych na lata 2007-13. Z tej kwoty ponad 5 mld euro zostanie przeznaczony na różnego rodzaju formy wsparcia przedsiębiorców. Będą to jednak nie tylko dotacje bezpośrednie, ale także pieniądze na różnego rodzaju instytucje otoczenia biznesu. Trudno określić dokładną kwotę, jaka będzie do dyspozycji mikroprzedsiębiorców w kraju. W niektórych województwach wydzielono bowiem specjalne środki na tworzenie mikrofirm czy ich rozwój, w innych będą one dostępne z łącznej puli przeznaczonej na rozwój przedsiębiorczości.

Istnieją natomiast ogólne zasady finansowania przedsiębiorstw zgodne z tzw. mapą pomocy regionalnej (DzU nr 190 z 2006 r., poz. 1402). I tak przedsiębiorcy (w tym mikro-) w ramach RPO mogą spodziewać się refundacji nawet 70 proc. poniesionych kosztów inwestycyjnych. Jednak tylko wtedy, gdy ich firma funkcjonuje (lub planują jej uruchomienie) na terenie województw: lubelskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, opolskiego, małopolskiego, lubuskiego, łódzkiego lub kujawsko-pomorskiego. Najmniej otrzymają przedsiębiorcy realizujący projekt w Warszawie. W stolicy bowiem można liczyć maksymalnie na 50-proc. refundację. W pozostałych województwach maksymalna stawka dotacji może wynieść 60 proc. poniesionych kosztów kwalifikowanych. Natomiast w województwie mazowieckim w latach 2011-2013 będzie obowiązywała taka stawka jak w stolicy.

Na przykład w województwie lubuskim (na podst. „Bezpośrednie wsparcie dla mikroprzedsiębiorstw” Arisa Jaz, dyrektor Biura Instytucji Zarządzającej LRPO UM w Zielonej Górze) bezpośrednie wsparcie dla firm przewiduje

SYSTEM ZARZĄDZANIA PROGRAMAMI OPERACYJNYMI

• Podstawową funkcję w systemie zarządzania poszczególnymi programami operacyjnymi 2007-13 pełnią **instytucje zarządzające**. Dla wszystkich programów krajowych są one umiejscowione w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, a dla programów regionalnych – w urzędach marszałkowskich.

• **Instytucje pośredniczące** to te, do których instytucja zarządzająca deleguje część funkcji związanych z realizacją programu operacyjnego. W przypadku regionalnych programów operacyjnych podział zadań między instytucje zarządzającą i pośredniczącą zależy od decyzji zarządu województwa.

• **Instytucje pośredniczące II stopnia/Instytucje wdrażające** są odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych działań, m.in. za obsługę beneficjentów, nadzór nad realizacją pojedynczych projektów, ocenę wniosków o płatność i na tej podstawie wydawanie poleceń zapłaty. Instytucjami wdrażającymi mogą być zarówno jednostki sektora finansów publicznych, jak i jednostki spoza tego sektora. Instytucje spoza sektora finansów publicznych muszą być wybierane zgodnie z zasadami określonymi prawem zamówień publicznych i działają na podstawie umowy. Instytucje sektora publicznego działają na podstawie porozumienia.

ŹRÓDŁO: MRR

WSTĘPNE TERMINY ROZPOCZĘCIA NIEKTÓRYCH KONKURSÓW W RAMACH RPO

priorytet II „Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego”. Działanie 2.1 „Mikroprzedsiębiorstwa” zostało ukierunkowane na podnoszenie zdolności inwestycyjnej mikroprzedsiębiorstw poprzez współfinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach dwóch typów dotacji:

● „Małe” dotacje skierowane są przede wszystkim, ale nie tylko, do firm działających nie dłużej niż 12 miesięcy. Nie wyklucza to jednak możliwości skorzystania takiej firmy z drugiego typu dotacji, pod warunkiem, że wykaże ona odpowiednią zdolność finansową do realizacji przedsięwzięcia oraz innowacyjny charakter inwestycji. Maksymalna wysokość małej dotacji to 50 tys. zł (do 70% kosztów kwalifikowanych projektu).

● „Duże” dotacje mają na celu wspieranie większych inwestycji z zakresu m.in.: dywersyfikacji, zmiany wyrobu lub usługi, unowocześnienia wyposażenia, rozszerzenia zakresu działalności. Beneficjenci ubiegając się o „dużą” dotację, muszą wykazać innowacyjny charakter inwestycji oraz spełnić kryteria nowej (początkowej) inwestycji. Wysokość dużej dotacji – od 50 tys. zł do 1 mln zł, a maksymalna intensywność pomocy: do 70% kosztów kwalifikowanych projektu.

● **KIEDY MOŻNA UZYSKAĆ PIENIĄDZE?**

Dotacje z UE dla przedsiębiorców działają na zasadzie częściowej refundacji poniesionych na inwestycję kosztów. Dlatego też przedsiębiorca w chwili aplikowania o dotację z Unii musi zapewnić finansowanie całej inwestycji w postaci środków własnych czy też za pomocą zewnętrznych źródeł finansowych, takich jak kredyt, pożyczka, leasing. Najczęściej wypłata dotacji następuje dopiero po przyznaniu jej przez odpowiednią instytucję finansującą oraz zrealizowaniu i rozliczeniu inwestycji zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku aplikacyjnym i umowie dotacji. Wysokość wkładu własnego, czyli środków, które nie pochodzą z funduszy unijnych, jest różna. Zależy od wysokości uzyskanej dotacji. Ostatecznie jej wysokość jest ustalana w umowie o dofinansowanie projektu.

● JAK WYGLĄDAJĄ POSZCZEGÓLNE ETAPY POZYSKIWANIA DOTACJI?

Cały proces pozyskania dotacji z Unii Europejskiej składa się najczęściej z po-

- Podlaskie: **luty 2008** wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw
- Lubelskie: **marzec 2008** dotacje inwestycyjne dla małych i średnich firm; **maj 2008** dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorców; **lipiec 2008** dotacje dla nowo powstałych przedsiębiorstw
- Śląskie: **21 kwietnia 2008** dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw
- Kujawsko-pomorskie; **maj 2008** dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw; **lipiec 2008** dotacje na promocję i rozwój markowych produktów
- Pomorskie: **1 maja 2008** dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw; **2 czerwca 2008** dotacje inwestycyjne dla małych i średnich firm; **1 grudnia 2008** dotacja na innowacyjne inwestycje w MSP
- Podkarpackie: **maj 2008** bezpośrednie dotacje inwestycyjne

ŹRÓDŁO: STRONY WWW RPO

niższych etapów: ● wybór odpowiedniego programu, ● przygotowanie dokumentacji, ● złożenie projektu, ● podpisanie umowy, ● realizacja projektu, ● rozliczenie projektu.

OBOWIĄZUJĄCE POLSKIE REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE POMOCY PUBLICZNEJ W RAMACH RPO

- Rozporządzenie ministra rozwoju regionalnego z 11 października 2007 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych (DzU nr 193, poz. 1399), weszło w życie 3 listopada 2007 r.
- Rozporządzenie ministra rozwoju regionalnego z 11 października 2007 r. w sprawie udzielania pomocy na usługi doradcze dla mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców w ramach regionalnych programów operacyjnych (DzU nr 193, poz. 1398), weszło w życie 3 listopada 2007 r.
- Rozporządzenie ministra rozwoju regionalnego z 2 października 2007 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych (DzU nr 185, poz. 1318), weszło w życie 25 października 2007 r.
- Rozporządzenie ministra rozwoju regionalnego z 2 października 2007 r. w sprawie udzielania pomocy na szkolenia w ramach regionalnych programów operacyjnych (DzU nr 185, poz. 1317), weszło w życie 25 października 2007 r.

Przede wszystkim należy zastanowić się, jakie inwestycje należałoby podjąć w związku z dalszym rozwojem firmy i jakie cele powinny zostać osiągnięte, następnie – nad programem, z którego można by otrzymać dofinansowanie. Formularze wniosków i inne dokumenty są już udostępniane przez poszczególne samorządy wraz z instrukcją wypełniania (na stronach internetowych RPO lub instytucji wdrażających i stamtąd należy je pobierać). W przypadku projektów inwestycyjnych obowiązkowym załącznikiem do wniosku jest biznesplan. W większości konkursów będzie obowiązywał jeszcze etap tzw. preselekcji projektów. Oznacza to, że zanim przedsiębiorstwo przystąpi do sporządzania wniosku o dofinansowanie, musi złożyć do oceny wstępny plan projektu. Z tego, co udało się ustalić, w ramach RPO jedynie w woj. śląskim w konkursie na dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw nie będzie stosowany etap preselekcji.

Każdy wniosek o dofinansowanie jest oceniany przede wszystkim pod kątem formalnej zgodności z kryteriami danego programu, a także wytycznymi konkursowymi. Potem pod kątem wykonalności technicznej i finansowej. Ostatnim, a zarazem najważniejszym etapem jest zbadanie jego zgodności z kryteriami merytorycznymi. Przyznawane będą punkty, zgodnie ze stopniem spełnienia każdego z kryteriów. Wnioski złożone w kolejności liczby przyznanych punktów tworzą ranking, według którego przyznawane będzie wsparcie. Dopiero po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku podpisywana jest umowa o dofinansowanie.

● GDZIE UZYSKAĆ POMOC?

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego chce w najbliższym czasie uruchomić elektroniczny przewodnik, dzięki któremu m.in. firmy będą mogły dowiedzieć się, skąd mogą dostać pieniądze na projekty. Informację o unijnych dotacjach z RPO można uzyskać w jednostkach odpowiedzialnych za przeprowadzanie konkursów (tzw. instytucje wdrażające; patrz ramka s. 57), część urzędów marszałkowskich prowadzi już infolinie. Kolejną formą wsparcia mają być terenowe punkty informacyjne uruchamiane np. w przedstawicielstwach urzędów marszałkowskich. W wyborze najbardziej odpowiednich dla przedsiębiorców programów krajowych pomogą punkty konsultacyjne zlokalizowane na terenie całego kraju (lista m.in. na stronie www PARP).

Województwo (strona www RPO)	Budżet RPO [mln euro]/ w tym EFRR	Wsparcie szeroko rozumianej przedsiębiorczości		Jednostka wdrażająca (Instytucja Pośrednicząca II stopnia) – przeprowadza nabór wniosków
		[%]	[mln euro]	
1. dolnośląskie (www.rpo.dolnyslask.pl)	1561/1213	29,5	461	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca (DIP) we Wrocławiu
2. kujawsko-pomorskie (http://fundusze.kujawsko- -pomorskie.pl/)	1245/0951	30,0	371	nie przewidziano IP II stopnia; IZ RPO w Urzędzie Marszałkowskim
3. lubelskie (www.rpo.lubelskie.pl)	1636/1155	29,	476	Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości w Lublinie www.lawp.lubelskie.pl
4. lubuskie (www.lrpo.lubuskie.pl)	516/0439	22,7	118	nie przewidziano IP II stopnia; Urząd Marszałkowski województwa lubuskiego, Departament Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
5. łódzkie (www.rpo.lodzkie.pl)	1282/0863	33,0	418	Urząd Marszałkowski województwa łódzkiego, Instytucja Zarządzająca RPO WŁ
6. małopolskie (www.wrotamalopolski.pl/root_ MRPO)	1518/1148	23,5	358	funkcje IP II do wdrażania działań skierowanych dla przedsiębiorców ma pełnić samorządowa jednostka budżetowa
7. mazowieckie (www.mazovia.pl)	2155/1831	23,5	506	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych (MJWPU) www.mazovia.eu
8. opolskie (www.umwo.opole.pl)	503/427	37,0	186	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki (OCRG) www.ocrg.opolskie.pl
9. podkarpackie (www.wrota.podkarpackie.pl/ pl/rpo)	1345/1136	26,2	353	IP II stopnia do wdrażania działań skierowanych dla przedsiębiorców wyłoniona zostanie w drodze przetargu; infolinia: 0 801 308 013
10. podlaskie (www.rpowp.wrotapodlasia.pl)	750/636	20,0	151	nie przewidziano IP II stopnia; Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Departament Polityki Regionalnej i Funduszy Strukturalnych; Referat Wdrażania Działań RPOWP Wspierających Rozwój Przedsiębiorczości
11. pomorskie (www.dpr.woj-pomorskie.pl)	1227/885	25,2	310	IP II stopnia do wdrażania działań skierowanych dla przedsiębiorców wyłoniona zostanie w drodze przetargu
12. śląskie (http://rpo.silesia-region.pl)	2017/1713	17,3	349	funkcje IP II do wdrażania działań skierowanych dla przedsiębiorców ma pełnić wojewódzka samorządowa jednostka budżetowa; IZ: Urząd Marszałkowski Wydział Rozwoju Regionalnego
13. świętokrzyskie (www.rozwoj-swietokrzyskie.pl)	956/726	26,8	256	nie przewidziano IP II stopnia; Urząd Marszałkowski województwa świętokrzyskiego, Departament Polityki Regionalnej
14. warmińsko-mazurskie (www.rpo.warmia.mazury.pl)	1123/1036	19,4	239	IP II stopnia do wdrażania działań skierowanych dla przedsiębiorców wyłoniona zostanie w drodze przetargu; Urząd Marszałkowski
15. wielkopolskie (www.wrpo.wielkopolskie.pl)	1640/1273	29,0	476	nie przewidziano IP II stopnia; Urząd Marszałkowski, Departament Wdrażania Programu Regionalnego (DWP) i Departament Gospodarki (DRG); Główny Punkt Informacyjny: (0 61) 858 12 27, wkrótce infolinia
16. zachodniopomorskie (www.um-zachodniopomorskie.pl)	983/835	27,9	274	nie przewidziano IP II stopnia; Urząd Marszałkowski, Wydział Wdrażania RPO
Ogółem	20 457/16 556	26,3	5302	-

Opracowanie własne; podane kwoty pochodzą z indykatywnych (orientacyjnych) tabel finansowych zobowiązań dla poszczególnych RPO

W pozyskiwaniu funduszy unijnych specjalizuje się też kilkadziesiąt firm doradczych. Skorzystanie z ich usług może pomóc przedsiębiorcy uzyskać dotację. Firmy doradcze mogą przeprowadzić klienta przez całą procedurę ubiegania się o dotacje unijne, zajmują się pisaniem wniosków, mogą sprawdzić przygotowane dokumenty albo przeszkolić pracow-

ników na temat funduszy unijnych. Należy jednak uważać na oferty płatne z góry. Wynagrodzenie za tego typu usługi powinno być pobierane tylko w sytuacji uzyskania dotacji. Oczywiście powoduje to, że duże firmy doradcze mogą nie być zainteresowane małymi projektami.

ANNA WARDZIAK

